

CZU 343.346(478)

DOI 10.5281/zenodo.10725699

Vasile CONȚESCU,
doctorand
PhD student

ELEMENTE SUBIECTIVE VIZÂND INFRAȚIUNEA DE FALSIFICARE A ELEMENTELOR DE IDENTIFICARE ALE AUTOVEHICULELOR (ART. 276 C. PEN. AL RM) ȘI REALITATEA STABILIRII LOR ÎN PRACTICA JUDICIARĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Falsificarea elementelor de identificare ale autovehiculelor este o infracțiune în domeniul transporturilor, practica judiciară atestând multiple valențe aplicative, rezultate din premisele delimitării delictului în cauză de alte infracțiuni omogene: aplicarea regulilor de corelare (concurență, coliziune etc.) a infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor și a altor infracțiuni cu incidență generală sau specială în limitele actului de fals ori a modalității normative de ștergere, înlocuire sau modificare. Astfel, infracțiunea analizată prezumă anumite particularități definitorii, cunoașterea cărora ar putea favoriza aplicarea corectă a răspunderii penale în baza art. 276 C. pen. al Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: falsificare, infracțiune, autovehicul, reguli, acte, răspundere penală, elemente de identificare, semne subiective și obiective etc.

SUBJECTIVE ELEMENTS REGARDING THE CRIME OF FALSIFICATION OF VEHICLE IDENTIFICATION ELEMENTS (ART. 276 CRIMINAL CODE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA) AND THE REALITY OF THEIR ESTABLISHMENT IN THE JUDICIAL PRACTICE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

The crime of falsifying the identification elements of motor vehicles is a crime in the field of transport, the judicial practice attesting multiple applicative values, resulting from the premises of the delimitation of the crime in question from other homogeneous crimes, the application of the correlation rules (competition, collision, etc.) of the crime of falsification of the identification elements of motor vehicles and other crimes of general or special incidence within the limits of the act of forgery or of the normative method of deletion, replacement or modification. Thus, the analyzed crime presupposes certain defining particularities, the knowledge of which could favor the correct application of criminal liability based on art. 276 C. pen. of RM.

Keywords: forgery, crime, motor vehicle, rules, documents, criminal liability, identification elements, subjective and objective signs, etc.

Recenzent: **Viorel V. BERLIBA**, conferențiar universitar, doctor habilitat în drept,
Asociația de Drept Penal din Republica Moldova

1. INTRODUCERE.

Infracțiunea este descrisă normativ prin prisma unui ansamblu de semne obiective și subiective care o califică ca făcând parte anume din această categorie de fapte prejudiciabile și ilegale. Acest ansamblu de semne obiective și subiective vizează un tipar (model) normativ, abstract și general, care se lansează și de pe poziția unui temei juridic al răspunderii penale. Ca efect, oricare faptă prejudiciabilă, pentru a fi considerată infracțiune trebuie să corespundă acestui tipar (model) normativ al infracțiunii. În cazul în care unul dintre aceste semne este lipsă în mod individual, lipsește și generalul, adică lipsește conținutul normativ al infracțiunii, absentând și temeiul juridic al răspunderii penale. În limitele infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor (art. 276 C. pen. al RM), sistemul de semne constitutive cu caracter subiectiv nu este precizat expres în norma de incriminare, aceste semne urmând a fi stabilite în limitele procesului de încadrare juridică a infracțiunii. De fapt, aceste semne se referă la subiectul infracțiunii și la latura subiectivă a acesteia.

2. METODOLOGIE.

Studiul în cauză a fost elaborat prin utilizarea unei game extinse de metode și procedee științifice, în special *metoda logică, folosindu-se procedeul raționamentului logic, al deducției*, care au permis o analiză sistematizată a opiniilor științifice, punându-se în evidență concluzii de certă valoare științifică, care rezultă din baza raționamentelor plasate în câmpul analizei; *metoda sistematică*, analizându-se semnele constitutive ale infracțiunii, dar și problemele identificate în procesul încadrării juridice a infracțiunilor de la general la particular (special), potrivit unei ierarhii sistematizate logic și juridic; *metoda analizei*, prin apelarea la *procedeul critic*, care a promovat sistematizarea unor opinii ce au un alt contur decât cel al autorului, punându-se în evidență multitudinea de argumente pentru susținerea poziției în cauză.

3. REZULTATE.

Potrivit art. 51 C. pen. al RM, temeiul

real al răspunderii penale îl constituie fapta prejudiciabilă săvârșită, iar componența infracțiunii, stipulată în legea penală, reprezintă temeiul juridic al răspunderii penale. Operând cu art. 52 alin. (1) C. pen. al RM, se consideră componența a infracțiunii totalitatea semnelor obiective și subiective, stabilite de legea penală, ce califică o faptă prejudiciabilă drept infracțiune concretă [1].

În acest sens, lipsa unui semn obiectiv sau subiectiv, care completează tiparul normativ al infracțiunii, prin prisma semnelor constitutive/esențiale ale acesteia, determină lipsa componenței infracțiunii, iar, ca efect, lipsa temeiului juridic al răspunderii penale.

Astfel, în aspect subiectiv, oricare componență de infracțiune este descrisă prin intermediul semnelor subiectului infracțiunii (subiect activ, eventual și subiect pasiv; subiect general sau subiect special; persoană fizică și/sau persoană juridică) și ale laturii subiective (vinovăție, scop, motiv).

Norma prevăzută de art. 276 C. pen. al RM este descrisă, în aspect extern (tehnic-juridic), prin intermediul a două alineate:

- 1) care prevede varianta tipică (de bază) a infracțiunii;
- 2) care prevede varianta accidentală (circumstanțială) a infracțiunii.

Astfel, aceste variante sunt fixate în felul următor:

(1) *falsificarea seriei, a numărului de identificare al șasiului, caroseriei sau motorului auto prin ștergere, înlocuire sau modificare;*

(2) *de două sau mai multe persoane sau cu folosirea situației de serviciu.*

Rezultă, deci, că legiuitorul în textul normei nu a indicat niciun semn subiectiv expres prevăzut, decât la săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane (semn circumstanțial statuat la art. 276 alin. (2) lit. b) C. pen. al RM). Acest semn circumstanțial poate fi identificat, în limitele participației penale simple, doar cu condiția în care au fost stabilite cel puțin două persoane care posedă semnele constitutive ale subiectului activ al infracțiunii și au realizat împreună latura obiectivă a acesteia. De principiu, stabilirea semnelor subiectului activ al infracțiunii vi-

zează fiecare persoană în parte.

În opinia autorilor S. Brînza și V. Stati, subiectul activ al infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor este persoana fizică responsabilă, care, în momentul săvârșirii infracțiunii, a atins vârsta de 16 ani. Aceasta poate fi conducătorul autovehiculului, dar și oricare altă persoană [4, p. 510; 2, p. 254; 11, 130].

V. Budeci susține, de asemenea, că subiect al infracțiunii prevăzute de art. 276 C. pen. al RM poate fi persoana fizică, responsabilă, care, în momentul săvârșirii infracțiunii, a atins vârsta de 16 ani [3, p. 608].

Achiesăm pe deplin la opinia autorilor enunțați *supra*, consemnând că subiect al infracțiunii prevăzute de art. 276 C. pen. al RM (în toate variantele normative de manifestare) poate fi exclusiv persoana fizică, care îndeplinește condițiile subiectului general al infracțiunii (persoană fizică responsabilă, persoană fizică cu vârsta de 16 ani atinsă).

În mod justificat, instanțele de judecată naționale pun în evidență anume acest sistem de semne constitutive referitoare la subiectul activ al infracțiunii (subiectul general). Astfel, în sentința judecătorească pronunțată la 27 aprilie 2023 se face mențiune că BA este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei avea împlinită vârsta de 16 ani, fiind subiect al infracțiunii [5]. Acest lucru îl atestăm în multe alte sentințe judecătorești (spre exemplu, sentința din 21 iulie 2020 [7]).

Însă, deseori, aceste semne nu sunt reținute, în mod arbitrar, expres în sentințele de judecată și nu sunt absolut constatate și analizate (sentința din 27 iunie 2018 [8]; sentința din 4 august 2015 [9]; sentința din 26 iulie 2022 [10]). În context, invocăm și la sentința judecătorească din 5 februarie 2021, pronunțată în cadrul Judecătoriei mun. Bălți, în care instanța de judecată, făcând referire la persoana inculpată, a indicat exclusiv la: inculpatul nu se află la evidența medicului narcolog sau a psihiatrului; antecedente penale stinse; conform art. 16 C. pen. al RM, a săvârșit o infracțiune ușoară [6]. Evident, aceste semne sunt principale la etapa individualizării pedepsei penale, însă se lasă din vedere indicarea expresă la

semnele constitutive ale infracțiunii, legate de subiectul activ al acesteia, care angajează răspunderea penală, urmându-se ca ulterior să se constate semnele ce au rol de individualizare a pedepsei penale. Lipsa invocării acestor semne este o problemă mai mult din perspectiva nemotivării sentinței judecătorești decât ca efect al lipsei semnelor constitutive ale infracțiunii. Instanțele de judecată urmează să dea dovadă de diligență necesară pentru a motiva existența fiecărui semn constitutiv esențial și circumstanțial al infracțiunii incriminate. Cu siguranță, aceste semne ale subiectului activ general al infracțiunii nu impun dificultăți sporite la constatare și indicare, însă obligativitatea instanței de judecată devine evidentă mai cu seamă din realitatea invocării prezenței acestor semne constitutive obligatorii.

În același sens, constatăm că în cazul infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor nu se atestă existența subiectului pasiv al infracțiunii.

În situația în care, în realizarea laturii obiective a infracțiunii (aici se are în vedere atât elementul material, *falsificarea*, cât și modalitatea de manifestare obiectivă a infracțiunii – *ștergere, înlocuire, modificare*) sunt implicate două sau mai multe persoane, toate acestea au calitatea de autor (coautor), fiind incidentă răspunderea penală conform art. 276 alin. (2) lit. b) C. pen. al RM.

Susținem pe deplin opinia autorilor V. Berliba și R. Cojocar, și anume că acest semn circumstanțial al infracțiunii – săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane – vizează exclusiv comiterea ei prin participație simplă [12, p. 66-72]. Dacă latura obiectivă este comisă de către două persoane, una dintre ele neavând întrunite semnele constitutive ale subiectului activ al acesteia, fapta nu poate fi incidentă art. 276 alin. (2) lit. b) C. pen. al RM [12, p. 66-72].

Problema este mult mai complexă în cazul stabilirii laturii subiective a infracțiunii.

Art. 276 C. pen. al RM prevede răspunderea penală pentru *falsificarea seriei, numărului de identificare al șasiului, caroseriei sau motorului auto prin ștergere, înlocuire sau modificare*. În drept, temeiul răspunderii penale,

în aspect obiectiv, este legat exclusiv de fapta de *falsificare*, în diferitele ei forme de manifestare normativă (*ștergere, înlocuire, modificare*). De fapt, modalitățile sunt mult mai variate, iar, ca efect, de multe ori persoana care a realizat actul de falsificare nu este identică cu persoana care folosește acest mijloc de transport. Mai mult, schimbul frecvent de proprietari nu permite stabilirea unei legături dintre persoana care folosește mijlocul de transport cu elementele de identificare false și persoana care a falsificat aceste elemente de identificare ale autovehiculelor. În context, sunt frecvente cazurile în care persoana care face uz de autovehiculul cu elemente de identificare false nici măcar nu cunoaște că acestea sunt de asemenea natură.

S. Brînza și V. Stati conchid că latura subiectivă a infracțiunii prevăzute de art. 276 C. pen. al RM se caracterizează prin intenție directă. De cele mai multe ori, motivul acestei infracțiuni se exprimă în interesul material [4, p. 510; 2, p. 253]. Scopul infracțiunii poate fi diferit [4, p. 510; 2, p. 253]. În context, precizează V. Stati, făptuitorul își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sale și a dorit falsificarea seriei, numărului de identificare al șasiului, caroseriei sau motorului prin ștergere, înlocuire sau modificare [2, p. 253; 11, 130].

În opinia autorului V. Budeci, latura subiectivă a infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor se caracterizează prin intenție directă și nu interesează dacă falsul a fost comis pentru dovedirea unui interes legitim sau nelegitim [3, p. 608]. În opinia noastră, precizarea făcută de către V. Budeci cu referire la importanța stabilirii dacă falsul a fost comis pentru dovedirea unui interes legitim sau nelegitim nu rezultă din interpretarea laturii subiective a infracțiunii prevăzute de art. 276 C. pen. al RM. Mai mult, aceste situații pot fi valorificate, în anumite cazuri, prin intermediul unui circumstanțe care înlătură caracterul penal al faptei. De asemenea, autorul citat supra indică, pe bună dreptate, că motivul și scopul infracțiunii nu au relevanță la încadrarea juridică a faptei și urmează a fi valorificate doar din perspectiva individuali-

zării pedepsei penale.

În concluzie, considerăm că latura subiectivă a infracțiunii prevăzute de art. 276 C. pen. al RM este caracterizată exclusiv de semnul vinovăției penale, descris prin intermediul intenției directe. Adică subiectul activ al infracțiunii își dă seama de caracterul prejudiciabil al falsului comis, prevede că prin acest fals al elementelor de identificare ale autovehiculelor se cauzează daune prejudiciabile relațiilor sociale în domeniul transporturilor, dorindu-se anume acest fapt. În același curs de idei, o persoană, cunoscând că autovehiculul are elementele de identificare falsificate, le folosește, dorind anume acest fapt, deși vizează aspectul subiectiv al vinovăției intenționate în forma intenției directe întregit, nu se atestă latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 276 C. pen. al RM. Or, în cazul infracțiunii prevăzute de această normă, fapta prejudiciabilă este redusă exclusiv la actul de falsificare, complementat de anumite modalități normative strict stabilite.

Scopul și motivele infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor pot fi cele mai variate, neinfluențând încadrarea juridică a acesteia.

În sentințele judecătorești, latura subiectivă a infracțiunii, în special intenția directă în cazul infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor, urmează a fi detaliată, în mod concret, prin raportare la semnele (intelectiv și volitiv) intenției directe. Or, considerăm că o abordare de genul:

- *argumentul precum că în acțiunile inculpatului lipsește latura subiectivă și obiectivă a infracțiunii îl va aprecia critic, or instanța de judecată a stabilit că BA a falsificat numărul de marcaj al șasiului automobilului de model (...) cu numerele de înmatriculare (...). Sub aspectul laturii subiective infracțiunea incriminată se caracterizează prin vinovăție sub formă de intenție directă* [5] -

este absolut incompletă și deviată de la esența aspectul concret al motivării vinovăției în forma intenției directe în cazul infracțiunii prevăzute de art. 276 C. pen. al RM. Menționarea că lipsește latura subiectivă a infracțiunii pe baza faptului că instanța

de judecată a stabilit că a fost săvârșită falsificarea (...) este absolut incorectă. Or, intenția directă urmează să fie probată prin raportare la atitudinea psihică față de caracterul faptei prejudiciabile săvârșite, atitudinea psihică față de urmările prejudiciabile (aspect intelectual) și dorința persoanei de a comite aceste fapte (aspect volitiv).

De asemenea, nu este motivată corespunzător aserțiunea instanțelor de judecată, care conchid că latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 276 C. pen. al RM se caracterizează prin intenție directă [7]. De fapt, această constatare este generală și abstractă, dar nicidecum concretă și specială.

În unele cazuri, instanțele de judecată fac referire la comiterea infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor prin *intenție directă, urmărindu-se scopul falsificării elementelor de identificare ale autovehiculului în cauză din interes material* [10]. În viziunea noastră, elementul material al infracțiunii săvârșite este falsificarea elementelor de identificare ale autovehiculelor. Astfel, acest element material este realizat pentru întregirea laturii obiective a infracțiunii consumate, prevăzută de art. 276 C. pen. al RM. În acest context, nu poate fi stabilit scopul ca fiind cel al săvârșirii faptei prejudiciabile prevăzute de legea penală, pe măsură ce fapta urmează să fie direct și expres materializată, dar nu avută doar în vedere în limitele unui scop. Mai mult decât atât, scopul infracțiunii nu interesează procesul de încadrare juridică a infracțiunii prevăzute la art. 276 C. pen. al RM.

În alte sentințe judecătorești de condamnare în genere nu se face referință la latura subiectivă a infracțiunii incriminate [6; 8; 9], în special la intenția directă în cazul comiterii infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor. Acest lucru este absolut incorect, lăsându-se să se înțeleagă că această soluție nu este motivată în corespundere cu cerințele statuate în legislația națională și standardul prevăzut de art. 6 din CEDO (nemotivarea hotărârilor judecătorești).

4. CONCLUZII.

a. Subiect al infracțiunii prevăzute de

art. 276 C. pen. al RM (în toate variantele normative de manifestare) poate fi exclusiv persoana fizică, care îndeplinește condițiunile subiectului general al infracțiunii (persoană fizică responsabilă, persoană fizică cu vârsta de 16 ani).

b. În cazul infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor nu se atestă existența subiectului pasiv al infracțiunii.

c. Dacă în realizarea laturii obiective a infracțiunii (aici se are în vedere atât elementul material, *falsificarea*, cât și modalitatea de manifestare obiectivă a infracțiunii – *ștergere, înlocuire, modificare*) sunt implicate două sau mai multe persoane, toate acestea au calitatea de autor (coautor), fiind incidentă răspunderea penală conform art. 276 alin. (2) lit. b) C. pen. al RM.

d. Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute de art. 276 C. pen. al RM este caracterizată exclusiv de semnul vinovăției penale, descris prin intermediul intenției directe.

e. Scopul și motivele infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor pot fi cele mai variate, neinfluențând încadrarea juridică a acesteia.

f. În sentințele judecătorești, latura subiectivă a infracțiunii, în special intenția directă în cazul infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor, urmează a fi detaliată, în mod concret, prin raportare la semnele (intelectiv și volitiv) ale intenției directe.

g. Sentințele judecătorești urmează să stabilească, alături de alte semne constitutive obligatorii ale infracțiunii (cu caracter esențial ori circumstanțial), în mod explicit semnele subiectului activ al infracțiunii, dar și semnele laturii subiective.

h. În multe sentințe judecătorești de condamnare nu se face referință la latura subiectivă a infracțiunii incriminate, în special la intenția directă în cazul comiterii infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor, acest lucru lăsând să se înțeleagă că soluția adoptată nu este motivată în corespundere cu cerințele statuate în legislația națională și cu standardele prevăzute de art. 6 din CEDO.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

1. Codul penal al Republicii Moldova din 18.04.2002, nr. 985-XV (în vigoare la 12.06.2002). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 128-129, art. 1012 din 13.09.2002. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 72-74, art. 195 din 14.04.2009. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136765&lang=ro. Vizitat: 27.01.2024.
2. Stati V. Infrațiuni în care mijlocul de transport apare ca obiect material sau ca mijloc de săvârșire a infracțiunii. Material didactico-științific. Chișinău: CEP USM, 2010. 352 p.
3. Budeci V. în A. Barbăneagră, Gh. Alecu, V. Berliba et. al. Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. Chișinău: Centrul de Drept al Avocaților, 2009. 860 p.
4. Brînza S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. 2. Chișinău: S.n., 2015. 1300 p.
5. Dosar nr. 1-22052451-12-1-13042022 (1-915/2022). Sentință din 27 aprilie 2023. Judecătoria Chișinău (sediul Bucucani). Disponibil: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/568d10de-d1c9-498d-b952-3fa1b8cf8459. Vizitat: 27.01.2024.
6. Dosar nr. 1-362/2020 1-20070180-09-1-25062020. Sentință din 5 februarie 2021. Judecătoria mun. Bălți (sediul Central). Disponibil: https://jbl.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/31532d1e-c63a-439b-afc6-f7001d668f3a. Accesat: 27.01.2024.
7. Dosar nr. 1-122/2020 1-20026919-09-1-25022020. Sentință din 21 iulie 2020. Judecătoria mun. Bălți (sediul Central). Disponibil: https://jbl.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/be749d85-33a0-4f1c-83b8-e6968e3f6124. Accesat: 27.01.2024.
8. Dosar nr. 1-1004/2016 09-1-11422-05122006. Sentință din 27 iunie 2018. Judecătoria mun. Bălți (sediul Central). Disponibil: https://jbl.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/6bdabc24-a27b-e811-80d7-0050568b4d5b. Accesat: 27.01.2024.
9. Dosar nr. 1 - 205/2015 09-1-2242-18032015 (2014041749). Sentință din 4 august 2015. Judecătoria mun. Bălți. Disponibil: https://jbl.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8564d7f4-ae3a-e511-a983-005056a5fb1a. Accesat: 27.01.2024.
10. Dosar nr. 1-317/21 (nr. PIGD 1-21167214-28-1-12112021). Sentință din 26 iulie 2022. Judecătoria Edineț (sediul Central). Disponibil: https://jed.instante.justice.md/pigd_integration/pdf/409b3bc4-b6ea-4bb2-af8d-71a398f6594a. Accesat: 27.01.2024.
11. Stati V. Aspecte teoretice și practice privind aplicarea răspunderii penale pentru unele infracțiuni săvârșite în domeniul transporturilor (art. 2641, 266, 269 și 276 CP RM). În: Studia Universitatis. Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, 2010, nr.8 (38), p. 110-133. Disponibil: <https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2010/01/12.-p.110-133.pdf>. Accesat: 28.01.2024.
12. Berliba V., Cojocaru R. Săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane - semn circumstanțial cu multiple controverse în interpretarea și încadrarea juridică. În: Revista Națională de Drept, 2008, nr. 2, p. 66-72.

DESPRE AUTOR

Vasile CONȚESCU,
doctorand, ICJPS,
Universitatea de Stat din Moldova,
ORCID ID: 0009-0009-0027-7193